

Dragens samliv med Ørnen – og resten af verden

Flemming Ytzen

Kinas vækst og opstigning er på vej til at justere de globale magtforhold. Forandringerne vil tydeligst vise sig i Kinas nærområder

Den globale finanskrisen i efteråret 2008 fik analytikere til at fremrykke tidspunktet for det historiske øjeblik, hvor den kinesiske drage lægger sig ud i overhalingsbanen og svinger uden om den amerikanske ørn i det globale kapløb om vækst og velstand i det 21. århundrede.

Læseren må tilgive anvendelsen af dette billede fra dyreverdenen, men det er nødvendigt i kort form at illustrere en realitet, som efterhånden færre og færre økonomer og politologer bestrider: at klodens potentielt største markedsøkonomi bliver den reelt største tidligere, end vi har villet erkende hidtil. Og jo, alle prognoser er behæftet med stor usikkerhed. Men ser vi på, hvor langt Kina er nået med både politiske og økonomiske reformer siden den meget gradvise og forsigtige start i 1978, så er der grund til at acceptere en betydelig optimisme på Kinas vegne.

Kan resten af verden dele denne optimisme?

Bliver kloden et bedre sted at være med Kinas forventede tilbagevenden til en position, som landet havde indtil ca. år 1800?

Hvilket rum vil Kina definere til sig selv om en generations tid eller to?

Betyder Kinas opstigning en afslutning på det generøse, amerikanske hegemoni, der er garanten for, at en fortsat globalisering gavner flest mulige individer på kloden?

Kan den opstigende kinesiske Drage leve fredeligt sammen med en amerikansk Ørn, der ved udgangen af 2008 så lidt forpjusket ud?

Mindst følgende ti faktorer og realiteter må ind i argumentationskæden i søgen på svar:

1) *Intern systemforandring*: 30 års reformpolitik har forvandlet en ideologisk kommunisme/maoisisme til

et elitestyret meritokrati, der accepterer den moderne globalisering og de betingelser, den sætter. Ved reformernes begyndelse var Kinas magtapparat mere parti, end det var stat – i dag er det omvendt. Nutidens pragmatiske partistat lægger rammerne for betydelige økonomiske, sociale, kulturelle og religiøse friheder for landets borgere, men oprettholder stramme restriktioner på organiseret politisk og intellektuel opposition. En social kontrakt mellem magthavere og borgere er alternativet til en vestlig demokratimodel. Skal vi tro de holdningsundersøgelser, som det amerikanske *Pew Global Attitudes Project* gennemfører, er 86 procent af den kinesiske befolkning tilfreds med den ledelse, landet har, ligesom de mener, at Kinas forøgede styrke i verden har positive effekter også uden for Kina.

2) *Pragmatisme i udenrigspolitikken:* Den høje prioritering af økonomiske vækstsmål og intern social stabilitet nødvendiggør opbygningen af international tillid, 'soft power' og fortsat integration i verdensøkonomien. Ifølge *Pew Global Attitudes Project* ser et flertal af verdens lande uden for Kina overvejende positivt på Kinas øgede fylde og indflydelse, men blandt udvalgte EU-lande (Tyskland, Frankrig og Italien) spores en voksende skepsis. Lidt overraskende er det nok, at der i Canada og Storbritannien er en overvejende positiv indstilling til Kinas voksende indflydelse i verden.

3) *Forsyningsikkerhed:* Kinas høje vækstsmål forudsætter udvidet adgang til råstoffer (russisk og centralasiatisk olie og gas, udvinding af energifelter i det Sydkinesiske Hav, råstofkoncessioner og -opkøb i Afrika og Latinamerika). Kina har på kort tid opbygget tætte relationer til energileverandører i Centralasien, Mellemøsten og i Afrika.

4) *Udvidet markedsadgang:* En fortsættelse og udbygning af processerne i Verdenshandelsorganisationen (WTO), når oprydningsarbejdet efter 2008-krisen er overstået. Kina har opnået enighed om målsætningerne i et asiatiske frihandelsområde med ASEAN og Indien: I 2015 vil tre milliarder asiater være en del af et fælles producent- og forbrugerområde, hvor virksomheder vil have frit lokaliseringsvalg.

5) *Vidensudveksling:* Kinas udgifter til forskning og udvikling vil (hvis man fremskriver de nuværende tendenser) overhale EU's i 2011 og USA's i 2014.

6) *Oprustning:* Kinas militære budgetter forøges med mellem 10 og 15 procent årligt, om end fra et meget lavt niveau. Kina satser på en markant udbygning af sin flådekapacitet. Hangarskibe er nu noget, som kinesiske planlæggere taler åbent om. Kina tilstræber selvforsyning på forsvarsområdet, og det betyder, at Rusland er under udfasning som primær våbenleverandør.

7) *Terrorbekæmpelse:* Kina ser sig selv som værende på Vestens side i

den internationale kamp mod terror. Denne selvopfattelse har interne motiver, fordi Kina har problemer med den muslimske befolkning i den vestlige provins Xinjiang, hvor grupper med udenlandsk støtte arbejder for oprettelsen (genskabelsen) af et uafhængigt såkaldt Øst-Turkestan (som havde en kort levetid i mellemkrigsårene).

8) *Menneskerettigheder og demokrati:* Kina modarbejder ikke aktivt vestlige bestræbelser på at udbrede hverken demokrati eller menneskerettigheder i udvalgte lande, men hjælper dem heller ikke på vej. Beijing har andre definitioner og prioriteringer på begge felter. Dialogen med Vesten om kritik af Kinas forfølgelse af egne borgere vil fortsætte, og Beijing vil fastholde, at fattigdomskæmpelse kommer før alle andre hensyn. Udviklingen af noget, der begynder at ligne en kinesisk retsstat, vil foregå i et langt lavere tempo end på alle andre reformområder.

9) *En ændret regional orden i Østasien:* En modus vivendi med Taiwan vil blive forsøgt forhandlet i løbet af få år og muligvis formaliseret. Japan vil få at vide, at det skal acceptere og respektere kinesiske sikkerhedsinteresser. Problemerne omkring Nordkoreas og Burmas fremtid skal inddæmme, indtil der findes mere langvarige løsninger.

10) *Justeret verdensorden:* Reformen af Sikkerhedsrådet kommer næppe på dagsordenen. WTO revitaliseres,

mens det gamle Bretton Woods-system (Valutafonden og Verdensbanken) skal finde nye betingelser. Sammensætningen af disse og andre globale institutioner skal afspejle Kinas øgede tyngde.

Det nære udland

Beijings ambitioner er regionale, før de er globale. Sydøstasiens 10 ASEAN-medlemmer, og Japan, Taiwan og Sydkorea er nære økonomiske partnere i et samarbejde, der har stor fremdrift trods uafklarede politiske konflikthanligheder. Logikken er fremme af en fælles velstand uden skelen til forskellighed i styreform – uden den institutionelle integration, der kendes fra EU.

I den forandrede verdensorden efter 11. september 2001 har Kina været sværvægteren i den regionale sikkerhedsorganisation *Shanghai Cooperation Organisation* (SCO), der så verdens lys i juni samme år og som har sit sekretariat i Beijing. Forløberen var *Shanghai Five*, dannet i 1996 som foruden Kina omfattede Rusland, Kasakhstan, Kirgistan og Tadsjikistan. Ved udvidelsen fem år senere kom Usbekistan med.

SCO samarbejder om terrorbekæmpelse og afholder fælles militærøvelser. I oktober 2007 indgik SCO en samarbejdsaftale med CSTO, den russisk-ledede sikkerhedsorganisation, der foruden de centralasiatiske stater i SCO også tæller Armenien og Hviderusland.

Tilforladeligt kan det lyde, når SCO-medlemmerne vedtager nærmest rituelle erklæringer om nødvendigheden af at forebygge og bekæmpe terror. Dagsordenen rækker imidlertid videre, som det tydeligt kom frem på SCO-topmødet i den kasakhstanske hovedstad Astana i 2005. Her lovryste medlemmerne først “den internationale koalitions antiterrorkampagne i Afghanistan og de fremskridt, der er gjort for at stabilisere situationen”. Herefter blev der sunget rent ud: “SCO udbeder sig, at den internationale koalition sætter en tidsgrænse for anvendelsen af midlertidig infrastruktur og de militære styrkers tilstedeværelse i disse lande”.

Naturligvis var det de amerikanske luftbaser i Usbekistan og Kirgistan, der blev sigtet til. Kinas budskab til USA i udiplomatiske vendinger lød: Forlad baserne i vores centralasiatiske baggård, når der er tilstrækkelig ro og orden i Afghanistan, gerne før.

Hvorfor nu det? Kina kan med god ret hævde at være omringet af klodens eneste tilbageværende supermagt: foruden de midlertidige baser i Centralasien er USA militært til stede i Sydkorea, Japan og indirekte i Taiwan. Læg hertil USA's tætte forsvars- og efterretningssamarbejde med Thailand, Singapore og Pakistan – så begynder det at ligne en inddæmning, trods mange års gode takter mellem Kina og USA siden Clinton-årene.

Koreas forandring

For knapt seks årtier siden var USA og Kina i blodig krig med hinanden ud for Kinas nordøstlige flanke: I dag udgør den koreanske halvø en helt unik forandring i kinesisk udenrigspolitik over et halvt århundrede. Her samarbejder Kina, USA, Sydkorea, Japan og Rusland med Nordkorea om få bragt det nordkoreanske atompotentiale under kontrol. Bush-administrationen har kaldt dette samarbejde for ‘flagskibet’ i de kinesisk-amerikanske relationer.

Den koreanske genforening er et uløst problem, men det unikke består i, at USA og Kina nu samarbejder tæt om at sikre en fredelig udvikling på den delte halvø og dermed skabe betingelserne for et muligt forenet Korea, når tiden er moden til det. At delingen bliver langvarig eller permanent kan ikke udelukkes. Ej heller kan en føderation fravælges som en mulig fremtidsmodel. Et delt Korea i mange år fremover ligner en tilstand, som alle involverede parter kan leve med, Kina og USA inklusive. Af følgende grunde:

Hvor længe Nordkorea forbliver dét, vi har kendt i mere end et halvt århundrede, er naturligvis højst usikkert, og indtil videre frabeder Sydkorea sig en ‘tysk’ løsning på problemet, fordi den økonomiske byrde bliver for stor. Skulle det alligevel ske, vil et genforenet Korea med stor sandsynlighed vælge et tæt

og intensivt kinesisk sikkerhedspartnerskab, hvilket vil udløse et japansk pres for en mere markant sikkerhedsprofil – remilitarisering, vil nogle kalde det (læs: mulig atombevæbning!) – og dermed tippe den nordøstasiatiske magtbalance i en amerikansk-japansk favør, fremmet af et internt japansk pres for at opgive den pacifistiske binding, der er indbygget i den japanske forfatning.

Et delt Korea og et Japan, der har udliciteret afgørende sikkerhedsanslignender til Washington, er en mindre trussel for Kina, end hvis et remilitariseret, atombevæbnet Japan går egne veje. Populært sagt lever Kina fint med et Japan som en amerikansk 'lænkehund', så længe Kina behøver mere tid til at opbygge sin økonomi og sit militær.

Taiwan vil selv, men får ikke lov

I den kinesiske optik er også Taiwan en uløst konflikt, der har overlevet siden 1950'erne. Eller som det er blevet formuleret i årtiers kinesiske propaganda: en provins, der afventer sin befrielse og genforening med moderlandet. De to stridende parter fra den kinesiske borgerkrig, Kommunistpartiet og Nationalistpartiet ('Guomindang') levede i årtier fint med opfattelsen af, at Taiwan var en del af et samlet Kina – uenigheden gik på, hvem der skulle sidde i Beijing og kontrollere dette genforenede rige. Men da Taiwans demokratisering udviklede sig fra 1987, ænd-

rede betingelserne sig. Taiwanske politikere ville i stigende grad vælge øens fremtid uafhængigt af den historiske binding til fastlandet. Derfor har USA bevaret sine sikkerhedsgarantier også efter den kinesisk-amerikanske normalisering i 1979.

Spørgsmålet er, om Taiwan på sigt kan opretholde sin demokratiske sammenhængskraft i lyset af det pres, som fastlandet lægger på øsamfundet. Holdningen i Beijing er, at en genforening helst skal ske på frivillig basis og med fredelige midler, men Beijing vil ikke afskrive muligheden af en militær invasion. Ved flere lejligheder er det blevet sagt, at en invasion kan blive en realitet, hvis 1) Taiwans regering udråber formel selvstændighed, 2) hvis Taiwan anskaffer sig kernevåben, eller 3) hvis der opstår et 'ukontrollabelt kaos' på øen.

Det er betingelse nr. 2 – om kernevåben – der er interessant, fordi en sådan oprustning af Taiwan kun kan realiseres af USA, som siden 1949 har forpligtet sig til at forsvare øen mod en eventuel kinesisk invasion.

I december 2004 udgav Kina en såkaldt hvidbog om målene for landets nationale forsvarspolitik. Den understreger Kinas beslutning om ikke at tolerere nogen form for løsrivelse, uafhængighed eller adskillelse for Taiwan. Andre af formuleringerne i hvidbogen demonstrerer vilighed til at reducere spændingerne i Taiwan Strædet: Så længe Taiwans

myndigheder accepterer princippet om ét Kina og standser forsøgene på at opnå formel uafhængighed, kan der til en hver tid holdes samtaler om, hvordan Folkerepublikken Kina og Republikken Kina på Taiwan officielt kan afslutte det formelle fjendskab, der har eksisteret siden 1949.

Mens verden har ventet på reelle forhandlinger, har pengene talt deres eget sprog. Taiwans erhvervsliv har siden åbningen i 1987 investeret mere end 150 milliarder amerikanske dollar på hovedlandet og de to områders økonomier integreres mere og mere for hver dag, der går. Økonomer taler om Taiwan-Kina som verdens tredjestørste frihandelsområde efter EU og det nordamerikanske NAFTA. Anslået en million taiwanere bor og arbejder på det kinesiske fastland.

Meningsmålinger gennem de seneste år har vist en voksende erkendelse blandt Taiwans indbyggere af, at det vil blive vanskeligt at leve som en uafhængig nation ved siden af et land med 1,3 milliarder mennesker, som man deler sprog, kultur og historie med. Men forholdet er tvetydigt. 'Blod er tykkere end vand', sagde Ma Ying-jeou, Taiwans nuværende præsident, da jeg mødte ham i Taipei i april 1989, da han 'kun' var en højtplaceret bureaukrat i Guomintang.

Taiwans regeringer og befolkning demonstrerer igen og igen, at de kan og vil regere sig selv. Ø-staten gør i praksis, hvad den ikke må for-

malisere juridisk og finder ikke det autokratiske – og målt per capita langt fattigere – fastland værd at genforene sig med. Ma Ying-jeou udelukker for nuværende genforening, men vil gerne samarbejde på alle tænkelige niveauer. Beijing er tilfreds med, at Guomintang atter er ved roret i 'oprørsprovinserne': Siden Ma blev valgt i marts 2008 er ordet 'genforening' forsvundet ud af de officielle kinesiske erklæringer om Taiwan.

Det er og bliver Kina og USA, der har nøglen til Taiwans status. Da USA og Kina normaliserede relationerne i 1979, fik Taiwan en forsvarsgaranti af Washington. Den indebærer også, at USA vil modsætte sig, at Kina bruger militær magt for at 'løse' Taiwan-problemet, dvs. ved en invasion. Men supermagten USA og den nye asiatiske stormagt er i udgangspunktet enige om, at Taiwan er en del af et samlet Kina, men en genforening har ingen hast længe.

Indbyggerne i Taiwan har talrige gange fortalt, at de kan leve med status quo. Kina kan vælge den nemme løsning og formalisere status quo. Muligvis med en enkelt tilføjelse, men så bliver det hele lidt sværere: de militære overvågningsfaciliteter på øen, som af USA og dermed også Japan kan bruges til at overvåge, hver eneste gang en missilrampe løfter på snuden ovre på det kinesiske fastland, vil blive taget ned. De amerikanske 'spioner' – alle tilknyttet

American Institute in Taiwan (en de facto-ambassade uden diplomater), mange af dem på orlov fra henholdsvis Udenrigs- og Forsvarsministeriet i Washington – vil blive sendt hjem.

Hvor Japan går hen ...

Bag usikkerheden om Taiwans fremtidige status lurer spørgsmålet om Japans fremtidige placering i østasiatisk sikkerhedspolitik. 19. februar 2005 indgik USA og Japan en revideret forsvarsaftale. For første gang tilsluttede Japan sig, at aftalen nævnte sikkerheden i Taiwan Strædet som 'et fælles strategisk mål'. Intet kunne være mere alarmerende for Kinas ledere end den afsløring, at Japan nu endeligt havde afsluttet seks årtiers officiel pacifisme ved at hævde en ret til at intervenere i Taiwan Strædet.

Siden underskrivelsen i 1952 af den første forsvarstraktat mellem Japan og USA er landet officielt blevet beskyttet mod såkaldt ydre trusler af amerikanske styrker på omkring 91 baser på det japanske hovedland og på øen Okinawa. USA's Stillehavsflåde har fortsat sit oversøiske hovedkvarter i den gamle japanske flådebase Yokosuka. Japan ikke alene understøtter disse baser, men accepterer tilmed den fiktion, at de amerikanske styrker kun er til stede for at styrke Japans forsvar. I virkeligheden har Japan i praksis ingen kontrol over, hvordan og hvor USA anvender sine militære styrker.

Siden slutningen på den kolde krig i 1991 har USA gentagne gange presset på, for at få Japan til at ændre artikel 9 i sin forfatning. Det er en artikel, der betyder, at Japan giver afkald på militær magtanvendelse, andet end som selvforsvar mod en indtrængende aggressor.

Det er officiel amerikansk politik, at Japan skal blive 'en normal nation', hvilket i praksis indebærer, at artikel 9 skal ud af forfatningen, uagtet at emnet skaber voldsom splittelse i den japanske politiske offentlighed. USA's daværende udenrigsminister Colin Powell udtalte 13. august 2004 i Tokyo, at hvis Japan nogensinde skulle gøre sig håb om at blive fast medlem af FNs Sikkerhedsråd – hvilket er officiel japansk politik – så måtte landets parlament afskaffe sin pacifistiske grundlov, der principielt fravælger militære midler til løsning af internationale konflikter.

Junta-gangsternes Burma

Foruden Nordkorea har Kina på sin sydvestlige flanke et andet problem, der generer Vesten og i mindre grad Kinas ASEAN-partnere: juntastaten Burma/Myanmar, som siden 1962 har været styret af skiftende militærklikker og forvandlet et tidligere riskammer til et af regionens fattigste og mest forpinte lande. Kina har en kompleks historie med dette land – det er ikke mange år siden, at et burmesisk kommunistparti, der

kæmpede mod centralmagten i Rangoon/Yangon, fik aktiv kinesisk støtte.

I dag er Kina den siddende burmesiske juntas største leverandør af våben – og arbejdskraft. De nordlige regioner af det konflikthærgede land oplever i disse år en massiv indvandring af kinesiske migrantarbejdere og forretningsfolk. Denne økonomiske invasion er en kilde til stor frustration hos den junta, der efter munkeopstanden i 2007 og cyklonen Nargis i foråret 2008 i stigende grad må være kommet i tvivl om sin egen overlevelse.

Derfor har juntaen planlagt en kontrolleret magtavgivelse ved et parlamentsvalg i 2010, muligvis tilskyndet af kinesiske argumenter om nødvendigheden af 'national forsoning' med de mange oppositionelle og etniske grupper, der i årtier har været generalernes fjende.

I kombination med den vestlige sanktions- og isolationspolitik (hvor juntaens altdominerende indtægtskilde, olie og gas, helt er undtaget – og holdes i gang af amerikanske og franske investeringer!) kan den voksende afhængighed af Kina være den faktor, der sætter juntaen på retræte (mere taktisk end reel), men som kan føre til intern splittelse og frafald i de militære rækker.

'Situationen i Burma er så flydende som aldrig tidligere', mener en tidligere FN-mand, der har direkte adgang til den ellers så xenofobiske junta i den dysfunktionelle stat. 'Juntaen har forberedt sig på en re-

træte, og usikkerheden er stor', lød hans budskab under en samtale i København i oktober 2008.

Et par uger senere kom nyheden om, at Kina i begyndelsen af 2009 indleder bygningen af en olierørsledning fra Yunnan ind i Burma. Dermed kan Kina reducere sin afhængighed af de lange og risikable transportveje gennem Malacca-strædet overtrafikerede farvand. Kinesiske strateger lægger ikke længere skjul på de langsigtede interesser i en stabilisering af Burma: Landet skal reduceres til at være råstofleverandør til naboen i nord samtidig med at være udskibningshavn for kinesisk eksport.

Darfur – og Afrika

At Kinas udenrigspolitik udvikler sig dynamisk i disse år kan også observeres i Darfur-konflikten i Sudan. Det har været en udbredt antagelse, at Kina beskytter regimet i Khartoum på grund af de store interesser i landets oliesektor. Men realiteterne er ikke så entydigt negative. Bush-regeringens tidligere viceudenrigsminister for østasiatiske anliggender, Thomas Christensen, sagde efter sin afgang i 2008, at Kina skiftede politik over for Sudan/Darfur i løbet af 2006: Kina stillede sig aktivt bag FN's mæglingsforsøg og tilbød i foråret 2007 at sende 300 ingeniørsoldater til Darfur – den første ikke-afrikanske del af en større fredsstyrke.

‘Et markant skifte’, konkluderede Christensen og noterede opmuntrende, at FN-resolution nr. 1769 om Darfur havde en kinesisk signatur, uagtet at Sudan er den største afrikanske modtager af kinesiske investeringer, og at regeringen i Khartoum sælger to tredjedele af sin samlede olieproduktion til Kina.

Da den daværende britiske udenrigsminister i foråret 2007 blev spurgt, om Kina skulle gøre mere for at bruge sin indflydelse i Sudan til at stoppe volden i Darfur, svarede hun: “Der har været kritik af Kina, men faktisk har Kina spillet en ret positiv rolle, især i forhandlingen af Darfur-fredsftalen. Kina er ligesom resten af det internationale samfund meget ærgerlig over, at fredsftalen ikke er overholdt af den sudanske regering eller af oprørerne”.

Også den amerikanske særlige ud-sending for Sudan, Andrew Natsios, forsvarede i 2007 Kina mod kritik: “Jeg synes, der har været meget kritik af Kina i Vesten. Ærlig talt er jeg ikke sikker på, at det er nogen god ide lige nu”, sagde han til Senatet og mente også, at Kinas diplomati nok var den afgørende faktor, som fik Sudan til at ændre sin holdning og acceptere FN’s indsats til støtte for Den Afrikanske Unions mission i Darfur.

I løbet af 10 år er den kinesiske samhandel med Afrika blevet tidoblet. De fleste afrikanske lande af betydning har oparbejdet store handelsunderskud over for Kina. Såle-

des importerer fx Etiopien for syv gange så meget fra Kina, som landet eksporterer til kineserne. I november 2006 var Kina vært for et afrikansk-kinesisk topmøde i Beijing, hvor ledere fra et halv hundrede afrikanske stater var til stede. I februar 2007 fulgte den kinesiske præsident Hu Jintao op ved at tage på en rundrejse i Afrika. På daværende tidspunkt stod de kinesiske investeringer i Afrika på omkring 50 milliarder kroner – med meget mere stillet i udsigt.

Motiverne er ikke altruistiske: Da 51 zambianske minearbejdere i 2005 omkom i en kinesisk ejet mine udtalte et medlem af det zambianske parlament til avisen *Christian Science Monitor*: “Kineserne er her ikke for at udvikle Zambia. De er her for at udvikle Kina”.

Investeringer og råstoffer

Kina fik i 2006 30 procent af sin olie fra Afrika, især Sudan, Angola og Republikken Congo. 85 procent af Kinas forbrug af kobolt, som er nødvendig for produktionen af mobiltelefoner, computere og batterier, kommer fra Congo-Brazzaville, Den Demokratiske Republik Congo (tidl. Zaire) og Sydafrika.

For at ingen skal være i tvivl om Beijings hensigter på det lange sigt, er det værd at erindre om oprettelsen af *China Investment Corp* (CIC) i september 2007. Her har Beijing placeret foreløbigt 200 milliarder

dollar (omkring en syvendedel af landets valutareserver på daværende tidspunkt), og hovedformålet er opkøb af virksomheder i udlandet. Et af de første opkøb blev foretaget få uger efter og gæet engang, hvem der blev genstand for købet? Standard Bank, som har hovedkvarter i Sydafrika og er kontinentets største bank. Ikke at det tyder på, at kineserne har ambitioner om at blive majoritetsaktionær. I Standard Bank sidder de på 20 procent.

I USA sidder de på 10 procent af UCBH (United Commercial Bank), der har specialiseret sig i at servicere de kinesiske samfund i USA og de amerikanske virksomheder, der opererer i, hvad banken selv kalder 'Greater China'. I Storbritannien sidder den kinesiske stat på beskedne tre procent af Barclays. Retningen er ikke til at tage fejl af. De kinesiske hensigter på det finansielle område er globale.

Darfur eller ej – Sudan har med sine 35 millioner indbyggere oplevet en fordobling af den gennemsnitlige indkomst per indbygger siden år 2000 – fra omkring 300 dollar per indbygger per år til omkring 640 dollar. Men prisen har været høj vil mange sige: Kina har bygget mindst tre våbenfabrikker i Sudan. De våben, Sudan importerer fra Kina, inkluderer kampfly, helikoptere og bombefly. Sudan har også åbnet op for en voksende kinesisk involvering i civil produktion. China National Petroleum Co. (CNPC) har 95 pro-

cent af rettighederne i Sudans største udvindingsområder, og 40 procent andre steder blandt andet gennem selskabet Great Nile Petroleum Operating Company, hvor Sudan selv har fem procent og firmaer fra Malaysia og Indien henholdsvis 30 og 25 procent.

Oprindeligt var det først et italiensk selskab AGIP, der ledte efter olie i Sudan omkring Det Røde Hav. Så blev det det amerikanske Chevron, som imidlertid blev angrebet voldsomt af oprørshæren SPLM og kritiseret internationalt for at billige Sudans krænkelse af menneskerettigheder og støtte regeringen økonomisk. Chevron måtte efterfølgende forlade Sudan, og ind kom de store kinesiske selskaber.

Sudans vestlige naboland Tchad afbrød i august 2006 de diplomatiske forbindelser med Taiwan og anerkendte i stedet for første gang Kina. Kovendingen skyldes en aftale mellem Kina og Tchad om olieudvinding.

Baggrunden er, at Kina overvejer at bygge en gigantisk olierørsledning fra Tchad gennem Sudan til Port Sudan ved Det Røde Hav. Pipelinen skal gå direkte gennem Darfur. Kina har derfor også en interesse i at hjælpe med at forbedre det politiske forhold mellem Sudan og Tchad og sikre fred i Darfur. Det tjener til at forklare, hvorfor FN-mandatet til den internationale fredsstyrke til Darfur i 2007 fik Kinas accept i FN's Sikkerhedsråd.

Kina er nr. tre i Afrika

Kina har siden 2006 været Afrikas tredjestørste samhandelspartner. Kun USA og Frankrig handler mere med Afrika, end Kina gør, så Kina har dermed overhalet den gamle imperiemagt Storbritannien. I 1999 handlede Kina for godt to milliarder dollar med Afrika. Seks år senere var tallet tæt på 40 milliarder dollar.

Men Kina møder ikke kun kritik. Økonomen Jeffrey Sachs, der er tilknyttet FN's millenniumprojekt, har sagt, at Beijing er i en bedre position til at hjælpe Afrika end de vestlige lande, for Kina 'holder færre foredrag og giver mere praktisk hjælp'. På kort tid har Kina øget sin fødevarerbidand gennem FN's Verdensfødevarerprogram, WFP, med mere end 200 procent. Kun USA og EU er nu større leverandører end Kina til WFP.

Afrikas folkerigeste land Nigeria er kontinentets største olieproducent og landet med de største kendte reserver. Det kinesisk-nigerianske samarbejde er under udvikling med øget olieeksport fra Nigeria og med kinesiske investeringer. Kina har bebudet investeringer på halvanden milliard kroner i en frihandelszone i Nigeria. Aftalen indebærer både infrastruktur og udvikling af industri og kraftværker.

For at understrege Kinas selvopfattelse af at være en international magt på linje med de vestlige stater, eftergiver Beijing også en del af sin

gæld til de afrikanske stater. Kina har indført en række handelslempler for udvalgte varer fra 25 af de allerfattigste lande.

Også Latinamerika mærker i disse år virkningerne af Kinas økonomiske offensiver. Samhandlen mellem Kina og Latinamerika voksede de første fem år af det nyt årtusinde med 600 procent og nåede 40 milliarder dollar årligt. Det er kun lidt i forhold til den latinamerikanske samhandel med USA på mere end 400 milliarder dollar, men det har været nok til at føre til alarmerende amerikanske kongresrapporter om, hvad Kinas stigende indflydelse i Latinamerika vil betyde for USA.

Iran og Irak

I det store geopolitiske spil om råstofadgang spiller Mellemøsten naturligvis også en rolle, så hvad er blevet af de kinesiske interesser i denne region ved udgangen af 2008?

Både Irak, Iran og Saudi-Arabien fylder en del. I november 2008 indgik det irakiske olieselskab *North Oil* en kontrakt med det statslige kinesiske olie-ditto CNPC til en værdi af 3,5 mia. dollar. Aftalen havde været forberedt under det daværende Saddam Hussein-regime og blev den første, som Irak indgik efter den amerikansk-ledede invasion i 2003. Naturligvis blev det bemærket, at Irak indgik en aftale med Kina før nogen anden aftale med et af de store vestligt ejede energiselskaber.

I de kinesiske forsyningsinteresser fylder Iran mere end Irak. *Sinopec*, Kinas største energiselskab indgik i 2007 en aftale med Teheran om at udvikle det store Yadavaran-felt – i forlængelse af en ikke mindre betydningsfuld kontakt om iransk naturgas fra *North Pars*-feltet. Kinesiske entreprenører har længe været i sving med at bygge terminaler for Iran i det Kaspiske Hav. Og mens kineserne alligevel er i landet, tager de sig også af at opføre et par nye lufthavne og at renovere Teherans metro.

Det iransk-kinesiske interessefællesskab begyndte med våbensalg under den iransk-irakiske krig i 1980'erne. I perioden 1979 til 2007 voksede Kina til at være Irans næststørste våbenleverandør (31,7 procent) kun overgået af Sovjetunionen/Rusland (35,1 procent). Leverancerne har omfattet både krydsermissiler til flådefartøjer og teknologier til brug for licensproduktion.

Kina er bekymret for udviklingen i landene omkring Hormuz-strædet. Her findes forklaringen på, at *China Petroleum Engineering and Construction Corporation* (CPECC) i begyndelsen af 2007 indgik en aftale med Abu Dhabis *International Petroleum Investment Company* om opførelse af en rørledning, der går uden om Hormuz. Projektet omfatter en 360 kilometer lang ledning fra Habshan vest for Strædet til al-Fujarah øst for Strædet. Dermed går ledningen gennem både De Forenede Arabiske

Emirater og Abu Dhabi. Opførelsen begyndte i marts 2008 og ledningen forventes at være klar til brug i marts 2010.

På det meget lange sigt håber Kina på at kunne reducere afhængigheden af mellemøstlig olie. Det vil kunne lade sig gøre, når Kina er nået til enighed i den langvarige konflikt med sine sydlige naboer om grænsedragninger i det Sydkinesiske Hav. Der er et stykke vej endnu, men for det gode naboskabs skyld taler alle parter med hinanden i disse år.

Konfrontation uundgåelig?

Kan det liberale Vesten leve med et autokratisk Kina, som mere og mere ligner en imperiebygger? Europa kan, og samarbejdet kører på højeste gear på stort set alle relevante områder. Men kan USA, og hvad er det i givet fald for et Kina, amerikanerne skal forsøge at bekæmpe eller inddæmme? Et 'Chimerica', som historikeren Niall Ferguson kalder den fortsatte integration af de to titaners økonomier?

Man kan nøgternt konstatere, som den neokonservative amerikanske kommentator og forfatter Robert Kagan har gjort det, at bare fordi kineserne er holdt op med at tro på kommunismen, så er de ikke holdt op med at tro på noget overhovedet. En moderne autokratisk magtfilosofi er naturligvis ikke en bred ideologi som marxismen eller

fascismen, men Kagan mener, at Kinas ledere virkelig tror, de handler på en måde, der er bedst for landet og befolkningen. “De er ikke bare autokrater – de tror på autokratiet. De er ikke bare med i det for pengenes skyld”, som Kagan har udtrykt det.

Han mener, at de alliancer, Kina opbygger først og fremmest i Asien ikke bygger på kultur, men på strategi. Der er ikke nogen direkte forbindelse mellem kultur og styreform, noterer han. Men han burde nok læse grundigt i undersøgelserne fra *Pew Global Attitudes Project* og begynde at finde forklaringer på, at Kinas globale popularitets-score på flere afgående områder overgår USA's.

Til gengæld har Kagan utvivlsomt ret i, at Kina ikke vil hjælpe til med at reformere FN's Sikkerhedsråd: Der kan findes mange gode argumenter for at give Tyskland, Indien, Brasilien og Japan faste pladser i Sikkerhedsrådet, men det vil Kina og Rusland ikke have, så det sker ikke.

USA ville ikke ligne sig selv, hvis ikke amerikanske meningsdannere og beslutningstagere udtrykte bekymring og foruroligelse over at få konkurrence fra en tidligere modstander fra den kolde krigs tid.

En af dem er John Mearsheimer, professor i statskundskab ved University of Chicago. Hans bud på et fremtidigt Kinas magtudøvelse lyder således:

Kina vil forsøge at dominere Asi-

en på samme måde, som USA dominerer den vestlige halvkugle. I særlig grad vil Kina forsøge at opnå styrke i forhold til sine naboer, især Japan og Rusland. Dog er det usandsynligt, at Kina vil begynde at invadere og erobre andre asiatiske lande. I stedet vil Kina forsøge at definere ændrede rammer for, hvad det opfatter som acceptabel adfærd hos naboerne. Efterhånden som Kina bliver stærkere, vil det forsøge at presse USA ud af Asien nogenlunde på samme måde, som USA trak de store europæiske magter ud fra den vestlige halvkugle. Et regionalt kinesisk hegemoni vil være måden at få Taiwan tilbage.

Historien har allerede bevist, hvorledes USA vil reagere, hvis Kina forsøger at dominere Asien – Kina vil blive inddæmmet indtil det punkt, hvor det ikke længere vil kunne opretholde en sådan dominans. Kort sagt, USA vil tackle Kina stort set som det i sin håndterede truslen fra Sovjetunionen under den kolde krig.

Zbigniew Brzezinski, rådgiver for præsident Jimmy Carter og arkitekten bag den kinesisk-amerikanske normalisering i 1979, køber ikke den logik:

Hvordan vil Kina kunne presse USA ud af Østasien – eller rettere: Få USA til at forlade Japan? Og selv hvis det skete, hvad ville Japan gøre? Japan har et betydeligt militært program og vil på kort tid kunne have sin egen atomafskrækkelse. Kina

kan ikke presse USA ud af Japan og selv, hvis det kunne, ville det ikke ønske sig at leve med konsekvenserne: et stærkt, nationalistisk og atombevæbnet Japan. Selvfølgelig vil der være spændinger om Taiwan. Men Kina ved, at hvis det forsøger at tage Taiwan med magt, vil USA gå ind i konflikten. USA forbliver i billedet i meget lang tid frem over, mener Brzezinski.

Fareed Zakaria, international redaktør ved *Newsweek* og forfatter til *The Post-American World* (2008) mener, at en amerikansk-kinesisk konfrontation kan undgås: Kinas mål er ikke konflikt, men at undgå konflikt. Virkelig succes i strategiske anliggender forudsætter manipulering af en situation med så stor effektiv-

itet, at resultatet uundgåeligt bliver i Kinas favør. Det er en tankegang, der er skabt af Kinas ældste strategiske tænker, Sun Zi, som argumenterede, at "enhver strid er enten vundet eller tabt, inden den overhovedet er udkæmpet".

Med andre ord: Hvis Kina fortsætter sin modernisering uden afgørende at konfrontere USA, har Kina allerede vundet i kapløbet om vækst og velstand i det 21. århundrede.

Flemming Ytzen er journalist ved Politiken. Han har besøgt Kina og dets nabolande regelmæssigt siden 1978 og udgav i april 2008 bogen 'Supermagten Kina – mirakel eller mareridt' på Politikens Forlag.

Læs mere på: www.supermagtenkina.dk